

ACȚIUNEA DIPLOMATICĂ A REPUBLICII POPULARE BELARUSE (1918–1919)

Tetiana TOMA

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: After proclaiming its independence on March 25, 1918, the Belarusian People's Republic concentrated its diplomatic activities on the international recognition of the Belarusian People's Republic, the protection of its sovereign rights, the struggle for the independence and territorial integrity of Belarus. The BPR diplomacy was most active in 1918–1925. The BPR was de jure recognized by the Ukrainian People's Republic, Finland, Estonia, Latvia, Lithuania, Czechoslovakia, and maintained de facto relations with Germany, Soviet Russia, Poland, Bulgaria, and Turkey. Belarusian diplomatic representations and missions worked in these states. Delegations of the BPR took part in the Paris Peace (1919–1920) and Genoa (1922) Conferences, striving to achieve international recognition and receive post-war reparations for Belarus. The Rada and the BPR government condemned the Brest and Riga peace treaties concluded by Soviet Russia with Germany and Poland, which led to the division of Belarusian lands.

However, unfavourable foreign policy conditions, the occupation of Belarus by stronger states (Germany, Poland, and Soviet Russia) did not allow the idea of Belarusian statehood to be realized in the form of a democratic parliamentary republic. The BPR was unable to gain wide international recognition, and its supreme bodies were forced to emigrate at the end of 1919. However, the fact of the proclamation of Belarusian independence played a decisive role in the policy of the Bolshevik leadership to create the Byelorussian Soviet Socialist Republic.

Keywords: The Belarusian People's Republic, diplomacy, Minsk, World War I, Republic of Belarus

Republica Populară Belarusă a fost primul stat modern independent belarus, care și-a proclamat independența pe 25 martie 1918, în timpul primului război mondial, după ce gubernia belarusă a fost ocupată de Imperiul German, în conformitate cu prevederile Tratatului de la Brest-Litovsk. Acesta a fost un tratat de pace semnat pe 3 martie 1918 la Brest (actualul teritoriu al Republicii Belarus) între Rusia și Puterile Centrale, care marca ieșirea Rusiei din Primul Război Mondial. Deși acest tratat a devenit, practic, nul până la sfârșitul anului, dar importanța lui majoră, deși neexistentă în intențiile semnatărilor, a fost aceea de declanșator al procesului de obținere a independenței Finlandei, Poloniei, Estoniei, Letoniei și Lituaniei. Urmare a acestui Tratat¹, și alte două republici – belarusă și ucraineană și-au declarat independența, deși ele erau sub regim de ocupație germană.

În Carta Constitutivă a Republicii Populare Belaruse, proclamată la 25 martie 1918, după ce teritoriul regiunii a fost împărțit între Germania și Rusia, Rada RPB – organul legislativ, a declarat că în frontierele etnice belaruse se constituie noua republică independentă. următoarele

¹ Тихомиров, Александр, «Брестский мир 1918 и Беларусь» в «Международные отношения», № 2, 1999, Минск, 44–57 стр. / Tihomirov, Alexandr, Pacea de la Brest din 1918 și Belarusul în „Relații internaționale”, Nr. 2, 1999, Minsk, p. 44–57. https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/30275/1/1999_2_JILIR_tikhomirov_r.pdf

teritorii erau considerate ca făcând parte din republică: gubernia Moghilev, părți principale din guberniile Minsk, Hrodna (inclusiv Białystokul), Vilnia, Vitebsk și Smolensk, ca și teritorii mai mici din alte câteva gubernii de frontieră. Aceste zone erau considerate ca trebuind să facă parte din noul stat datorită majorității elementului etnic belarus, deși, în conformitate rezultatele cercetărilor demografice, existau în regiune și numeroși lituanieni, polonezi și evrei (în special în orașe, unde, uneori, formau majoritatea populației).

Cercetări istorice

În 1998, lingvistul și traducătorul Siarhiey Shupa a publicat o lucrare în două volume care conține o colecție a arhivelor (Архівы Беларускай Народнай Рэспублікі. Менск-Вільня-Прага-Нью-Ёрк)². Cele două volume au mai mult de 1.700 de pagini. În principal, este vorba de documente sortate și reorganizate din fondul arhivistic lituanian nr. 582 din Vilnius și ele reprezintă aproximativ 60% din toate documentele oficiale ale Republicii Populare Belarus din 1918. Aproximativ 20% din documentele emise de efemera republică belarusă se află în arhive din Minsk, despre soarta restului de cam 20% neexistând niciun fel de informație.

Harta teritoriului etnic belarus

Harta Republicii Populare Belaruse este prima hartă a Belarusului în calitate de stat independent. Harta este editată în limbile belarusă și franceză, a fost folosită de activiștii belaruși pentru Conferința de Pace de la Paris. Aceasta a fost constituită de profesorul etnograf Evhim Karskii în anul 1903, care a editat lucrarea „Belarusy” („Belarușii”). Această hartă îi reprezintă pe belaruși ca etnie și cuprinde amplasarea acestui popor. Stabilirea granițelor republicii populare belaruse reprezenta o sarcină importantă, indiferent de viitorul acesteia – ca parte din cadrul uniunii federative cu Rusia sau dacă avea să devină stat recunoscut pe arena internațională.

Problema stabilirii granițelor Belarusului a apărut în martie 1917, când se dorea intrarea în componența Federației Ruse, la congresul organizațiilor naționale belaruse. Atunci a fost constituită o comisie din istorici și etnografi, însă aceasta nu s-a întrunit niciodată.

Până în primăvara anului 1918 belarușii nu avea o descriere a granițelor. În luna mai 1918 în cadrul Secretariatului pentru afaceri externe al RPU a fost constituită o altă comisie, care a elaborat harta în baza celei propuse de Evhim Karskii în anul 1903, intitulată „Harta etnografică a poporului belarus”. Este prima hartă lingvistică, care trata limba belarusă ca o limbă independentă³.

Versiunea finală a hărții a avut și scopuri strategice. De exemplu, hotarul de nord-vest cuprindea și teritorii care astăzi sunt parte a Poloniei, care nu pot fi considerate belaruse, o recunosc chiar și istoricii belaruși. Însă era o modalitate de a obține vecinătatea cu Germania în zona Prusiei de Vest. Unii reprezentanți din RPB vedeau în Germania un garant al securității viitorului stat și principal partener comercial.

Însă aceste granițe nu au fost funcționale niciodată. Pentru aceasta era nevoie de o armată puternică. A rămas însă întipărită expresia în mentalul colectiv: acolo unde locuiesc belaruși, ar trebui să fie RPB³.

² <https://docs.rferl.org/be-BY/2018/03/02/2d3df370-22f3-48a6-a0c3-60132fbde0ca.pdf>

³ <https://news.tut.by/world/585525.html>

Sigla RPB

A fost adoptat un steag bicolor cu trei benzi orizontale: alb – roșu – alb, ca și noua stemă a statului, care avea la bază stema Marelui Ducat al Lituaniei. Cetățean al RPB era considerat fiecare persoană, care până în anul 1914 a locuit pe teritoriul frontierelor RPB și care anterior se bucura de drepturile cetățeanului rus. Aceste persoane deveneau automat cetățeni belaruși. Cetățeni belaruși erau declarați, de asemenea prizonierii de război și refugiații, care în anul 1915 au fost evacuați de pe teritoriului Belarusului.

Drapelul roșu și alb a fost arborat pentru prima dată în anul 1917 pe sediul comitetului belarus de ajutorare a victimelor războiului din orașul Sankt-Petersburg. Autorul drapelului s-a inspirat din culorile folclorului belarus. Acest drapel a devenit simbolul mișcării de eliberare națională⁴. Autorul acestuia, Klavdii Duș-Dușevskii, în anul 1952 a fost condamnat pentru activitate antisovietică și a decedat în 1959 în Lituania. Cu acest drapel se legau la mână și soldații belaruși de pe fronturile de război din Primul Război Mondial, pentru a se reunoaște.

Factorii eșecului statalității belaruse

Deși lupta pentru renaștere națională a belarușilor a durat peste un sfert de secol⁵, perioadă în care a evaluat de la mișcare culturală la idealul de stat independent, materializarea acestei idei în practică a necesitat un alt nivel de conștiință națională, precum și experiența de promovarea și apărarea intereselor naționale. Mișcării belaruse i-a lipsit experiența luptei pentru putere.

Republica Populară Belarus nu a devenit un stat în adevăratul înțeles al cuvântului: îi lipseau constituția, forțele armate și un teritoriu bine stabilit. Când Armata Roșie a intrat în Minsk pe 5 ianuarie 1919, Rada (Parlamentul) s-a refugiat. Un guvern al acestui stat în exil mai există și în zilele noastre.

Alte guverne în exil ale țărilor vecine Belarusului – Lituania, Polonia și altele – au cedat „autoritatea” lor după căderea regimurilor comuniste din Europa Centrală și Răsăriteană de la sfârșitul ultimului deceniu al secolului trecut. Rada belarusă nu a procedat similar, deoarece guvernul în exil consideră actuala guvernare a președintelui Aleksandr Lukașenko ca antinațional, antiindependentist și antidemocratic.

Istoricii belaruși explică eșecul elitelor belaruse prin influența a doi factori – intern și extern. Factorul intern constă în lipsa de unitate în tabăra luptătorilor pentru renașterea națională. Componenta guvernului RPB, constituit pe 21 februarie, s-a schimbat de 4 ori timp de 8 luni: 12 aprilie, în început de mai, în iunie și octombrie⁶.

În vara anului 1918, când statul belarus proclamat avea cea mai mare nevoie de unitate, în interiorul mișcării existau cel puțin două curente: unii pledau pentru independență, alții pentru federalizare, iar a treilea curent pentru colaborarea cu bolșevicii lui Vladimir Lenin. Fiind o gubernie preponderent agrară, țăranii au crezut lozincilor bolșevice despre noua orânduire.

Factorul extern constă în faptul că germanii planificau includerea în imperiu după victoria asupra Antantei a teritoriilor care cândva aparținuse Curlandei (regiune istorică din Letonia) și a Livoniei, alt ținut din regiunea baltică. Independența Republicii Belarus nu îi interesa pe germani, dimpotrivă, teritoriile acesteia trebuiau să fie împărțite între cele două state tampon proiectate de Berlin – Ucraina și Lituania. Prin aceasta poate fi explicată intenția Ucrainei de a-i

⁴ https://news.tut.by/society/585094.html?utm_source=news.tut.by&utm_medium=news-bottom-block&utm_campaign=relevant_news

⁵ Чернякевич, Андрей, БНР. Триумф побежденных, Минск, стр. 320 // Cerniakevici, Andrei, RPB. Triumful învinșilor/ Minsk, p. 320

⁶ Taras, Anatoli „Curs introductiv de istorie a Belarusului din sec. IX-XXI”, Minsk, ed. Harvest, 2013, pag. 424

propune Belarusului statutul de autonomie în cadrul Republicii Populare Ucrainene (1917–1923), în perioada în care și aceasta era sub ocupație germană în perioada hatmanatului lui Pavlo Skoropadskyi.

Ocupând în vara anului 1915 teritoriile vestice ale Belarusului și ale Ucrainei, precum și toată Lituania și o parte din Letonia, germanii pregăteau terenul pentru realizarea planurilor. Propunerea fraților Luțkevici de restabilire a Marelui Ducat Lituanian sub forma unui stat comun al belarușilor, lituanienilor, evreilor și polonezilor a fost ignorată atât de germani, cât și de celelalte națiuni vizate. Germanii nu erau interesați de o astfel de federație, iar polonezii și balticii optau pentru construcția propriilor state.

Conducerea RPB, lipsită de unitatea internă, fără resurse financiare, aparat de stat, forțe armate, structuri de securitate, instituții de propagandă, a suferit eșec în lupta concurențială, care se desfășura concomitent pe câteva direcții. Se intensificau disensiunile dintre belarușii naționaliști (și așa dispersați) și ceilalți: 1) bolșevicii, care promovau lozinca „de a lua și a împărți”; 2) evreii care susțineau internaționalismul bolșevicilor; 3) polonezii care susțineau renașterea Poloniei; 4) lituanieni etc.

După ce au ocupat teritoriul belarus timp de trei luni (de la mijlocul lunii noiembrie 1918 până la mijlocul lunii februarie 1919), bolșevicii nu susțineau nici ideea de autonomie a locuitorilor acestui pământ, iar acceptarea independenței era total nerealizabilă. Potrivit unor istorici belaruși, constituirea „Belarusului sovietic” reprezenta o dorință a Moscovei de a crea o zonă tampon între Rusia și Polonia⁷.

Bibliografie

- Arhiva Republicii Populare Belaruse – <https://docs.rferl.org/be-BY/2018/03/02/2d3df370-22f3-48a6-a0c3-60132fbde0ca.pdf>
- Тихомиров, Александр, «Брестский мир 1918 и Беларусь» в «Международные отношения», № 2, 1999, Минск, 44–57 стр. / Tihomirov, Alexandr, Pacea de la Brest din 1918 și Belarusul în „Relații internaționale”, Nr. 2, 1999, Minsk, p. 44–57.
- https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/30275/1/1999_2_JILIR_tikhomirov_r.pdf1. Новик Е.К., Качалов, И.Л., Новик, Н.Е. История Беларуси: С древнейших времен до 2013 г: учеб. пособие, Минск, Изд. Высшаяшкола, 2013, 558стр. // Novik, E. K., Kachalov, I. L., Novik, N. E., Istoria Belarusului: Din cele mai vechi timpuri până în 2013: suport de curs, Minsk, Ed. Școala Superioară, 2013, 558 p.
- Тарас, Анатолий, Краткий курс истории Беларуси IX-XXI веков, Минск, Изд. Харвест, 2013, 544 стр. // Taras, Anatoli, Scurtă istorie a Belarusului sec. IX-XXI, Minsk, ed. Harvest, 2013, 544 p.
- Чернякевич, Андрей, БНР. Триумф побежденных, Минск, стр. 320 // Cerniakevici, Andrei, RPB. Triumful învinșilor/ Minsk, p. 320
- Как проводили границы БНР: территория, где жили белорусы, и немного политики // Cum au fost trasate granițele RPB: teritoriul, unde locuiau belarușii și puțină politică
- <https://news.tut.by/world/585525.html>
- Кто и как придумал бело-красно-белый белорусский флаг // Cine și cum a inventat drapelul belarus alb cu roșu
- <https://news.tut.by/society/585094.html?c>

⁷ Taras, Anatoli „Curs introductiv de istorie a Belarusului din sec. IX-XXI”, Minsk, ed. Harvest, 2013, pag. 428